

УДК 343.9:343.226(477)

Мозоль Станіслав Анатолійович –

доктор юридичних наук, професор

проректор

Львівського державного університету внутрішніх справ

Stanislav A. Mozol –

Doctor of Juridical Sciences, Professor,

Vice-Rector,

Lviv State University of Internal Affairs

(26 Horodotska Street, Lviv, 79000, Ukraine)

Чорномаз Оксана Богданівна –

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри адміністративного права та адміністративного процесу

Львівського державного університету внутрішніх справ

Oksana B. Chornomaz –

Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor of

the Department of Administrative Law and Administrative Proceedings

Lviv State University of Internal Affairs

(26 Horodotska Street, Lviv, 79000, Ukraine)

Особливості діяльності Національної поліції у сфері запобігання та протидії домашньому насильству¹

В даній статті звернуто увагу на особливості діяльності Національної поліції у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Попри те, що в Україні введено правовий режим воєнного стану, реалізацію уповноваженими суб'єктами державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі забезпечують на належному рівні, особливо органи Національної поліції. Національна поліція України в особі її уповноважених органів та підрозділів є категорією суб'єктів, які називають «іншими органами та установами, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Ужиття заходів для запобігання та протидії домашньому насильству і його припинення є одним із основних напрямів діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади. Дільничні офіцери поліції та поліцейські офіцери громади виявляють на поліцейській дільниці осіб, схильних до вчинення домашнього насильства (кривдників), та вживають превентивних заходів, передбачених законодавством і спрямованих на запобігання правопорушенням, пов'язаним з домашнім насильством.

Уповноважені підрозділи органів Національної поліції являються суб'єктами із здійснення запобігання та протидії домашньому насильству із притаманними виключно їм специфічними завданнями та обов'язками.

Законами України «Про Національну поліцію» та «Про запобігання та протидію домашньому насильству» не уточнено, які саме уповноважені підрозділи органів Національної поліції виконують дані завдання та обов'язки.

¹ «Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише авторам і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність».

Однак, спираючись на низку виконуваних співробітниками поліції завдань, з'ясовано, що такими являються: працівники патрульної поліції та поліцейські ГРПП та СРПП, співробітники мобільних груп з реагування на факти домашнього насильства, дільничні офіцери поліції та поліцейські офіцери громади, підрозділи ювенальної превенції. Також варто переглянути підстави взяття особи на профілактичний облік кривдника Національної поліції України, шляхом внесення змін до наказу Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України» від 25 лютого 2019 р. № 124.

Ключові слова: діяльність, органи Національної поліції, захист, протидія домашньому насильству, завдання, суб'єкти, захист, повноваження, права.

S.A. Mozol, O.B. Chornomaz Features of National Police Activities in the Sphere of Prevention and Counteraction to Domestic Violence

This article draws attention to the peculiarities of the National Police's activities in the field of preventing and countering domestic violence.

Despite the fact that the legal regime of martial law has been introduced in Ukraine, the implementation of the state policy in the field of prevention and counteraction of domestic violence and gender-based violence is ensured at an appropriate level by the authorized subjects, especially the National Police.

The National Police of Ukraine, represented by its authorized bodies and divisions, is a category of entities called "other bodies and institutions entrusted with the functions of implementing measures in the field of prevention and counteraction of domestic violence. Taking measures to prevent and counter domestic violence and its termination is one of the main areas of activity of precinct police officers and community police officers. Precinct police officers and community police officers identify persons prone to committing domestic violence (offenders) at the police station and take preventive measures provided for by law and aimed at preventing offenses related to domestic violence. The authorized units of the National Police are subjects of the prevention and counteraction of domestic violence with their specific tasks and responsibilities.

The Laws of Ukraine "On the National Police" and "On the Prevention and Counteraction of Domestic Violence" do not specify exactly which authorized units of the National Police perform these tasks and duties.

However, based on a number of tasks performed by police officers, it has been found that they are: patrol police officers and police officers of the State Criminal Investigation and Criminal Investigation Department, employees of mobile groups for responding to facts of domestic violence, precinct police officers and community police officers, juvenile prevention units. It is also worth reviewing the grounds for placing a person on the preventive register of an offender of the National Police of Ukraine, by amending the order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine "On approval of the Procedure for placing a person on preventive register, conducting preventive work and removing an offender from the preventive register by an authorized unit of the National Police of Ukraine" dated 25 February 2019 No. 124.

Keywords: activities, National Police bodies, protection, countering domestic violence, tasks, subjects, protection, powers, rights.

Постановка проблеми. Важливим у теорії та практиці запобігання і протидії правопорушенням є чітке визначення кола суб'єктів, до повноважень яких належить здійснення зазначеної діяльності, а також функції, яка за ними закріплена чинним законодавством. Попри те, що в Україні введено правовий режим воєнного стану, реалізацію уповноваженими суб'єктами державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі

забезпечують на належному рівні, особливо органи Національної поліції [1].

Вивчення означеної проблеми вивчення напрямів діяльності національної поліції у сфері запобігання та протидії домашньому насильству буде актуальним як у теоретично-науковому, так і законодавчо-нормативному аспектах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження повноважень суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, присвятили свою увагу такі

теоретики та практики, як Н.В. Аніщук, О.В. Бойко, А.Б. Блага, В.М. Бондаровська, Т.І. Возна, Ф.К. Думко Ф.К., О.В. Ковальова, М.В. Корнієнко, О.О. Кочемировська, К.Б. Левченко, Ю.В. Лисюк, О.О. Небрат, С.В. Фролова, Х.П. Ярмакі та інші.

Мета написання статті. Ця стаття присвячена дослідженню ролі органів Національної поліції в запобіганні та протидії домашньому насильству. Визначення кола уповноважених підрозділів органів Національної поліції щодо запобігання та протидії домашньому насильству, визначення місця в системі суб'єктів протидії домашньому насильству та окреслення видів повноважень.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 6 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» Національна поліція України в особі її уповноважених органів та підрозділів є категорією суб'єктів, які називають «іншими органами та установами, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству».

Систему законодавства у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, як і будь-якої сфери правового регулювання, складають нормативно-правові акти, які є офіційними письмовими документами, прийнятими уповноваженими на те суб'єктами у визначеній законодавством формі та за встановленою законодавством процедурою, спрямований на регулювання суспільних відносин, що містить норми права, має неперсоніфікований характер і розрахований на неодноразове застосування [3, с. 314].

У ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» серед переліку її повноважень визначено вживання заходів для запобігання та протидії домашньому насильству або насильству за ознакою статі.

Зазначене повноваження більш конкретно визначено в Законі України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [2]. Так, до повноважень уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать:

– виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них;

– прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, зокрема розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, ужиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України;

– інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи й соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;

– винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників;

– взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством;

– здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству впродовж строку їх дії;

– анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством;

– взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідно до статті 15 Закону;

– звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [2].

Мінченко С.І., Дмитрашук О.С. в своєму дослідженні, визначаючи основні положення підрозділів Національної поліції, зазначили, що на неї також покладаються такі спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству, як терміновий заборонний припис стосовно кривдника (вноситься уповноваженими

підрозділами органів Національної поліції України строком до 10 діб у разі існування безпосередньої загрози життю чи здоров'ю постраждалої особи з метою негайного припинення домашнього насильства); взяття кривдника на профілактичний облік уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України та проведення з ним профілактичної роботи. Однак, автори відразу відзначають проблему, яка полягає у питанні, як саме Національна поліція має здійснювати всі заходи із запобігання та протидії домашнього насильства, адже не кожна жінка (тим більше у певних випадках – чоловік), що потерпають від домашнього насильства, будуть згодні про це заявити до правоохоронних органів, що відображається у статистичних даних щодо офіційно зареєстрованих фактів домашнього насильства [4].

Біленко П. у своїй праці зазначає, що відсутній чіткий перелік уповноважених підрозділів органів Національної поліції України, які вживають заходів для запобігання досліджуваному явищу. Однак в історіографії до таких відносять: патрульну поліцію; підрозділи ювенальної превенції; службу дільничних офіцерів поліції та поліцейські офіцери громади [5, с. 159].

На думку Довгунь К.В., уповноважені представники поліції можуть протидіяти аналізованому негативному соціальному вищу шляхом його попередження, припинення, здійснення адміністративно-юрисдикційної діяльності щодо кривдників, ухвалення термінових заборонних приписів, шляхом складання протоколів про адміністративні правопорушення, застосовуючи при цьому засоби адміністративного примусу відповідно до законодавства [6, с. 107].

На нашу думку, до уповноважених підрозділів органів Національної поліції щодо запобігання та протидії домашньому насильству можна віднести:

- дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади;
- поліцейських ювенальної превенції;
- підрозділи патрульної поліції та групи реагування патрульної поліції;
- підрозділи слідства та дізнання;

- сектори протидії домашньому насильству та мобільні групи реагування на факти вчинення домашнього насильства.

Повноваження дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади, зокрема і щодо запобігання та протидії домашньому насильству, закріплені в наказі МВС України «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади» від 28 липня 2017 року № 650 [7].

Ужиття заходів для запобігання та протидії домашньому насильству і його припинення є одним із основних напрямів діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади. Дільничні офіцери поліції та поліцейські офіцери громади виявляють на поліцейській дільниці осіб, схильних до вчинення домашнього насильства (кривдників), та вживають превентивних заходів, передбачених законодавством і спрямованих на запобігання правопорушенням, пов'язаним з домашнім насильством.

Під час взаємодії з населенням дільничні офіцери поліції та поліцейські офіцери громади можуть ініціювати пропозиції перед безпосереднім керівництвом щодо вжиття заходів з метою запобігання вчиненню домашнього насильства. У разі виявлення випадків домашнього насильства дільничні офіцери поліції та поліцейські офіцери громади застосовують всі можливі заходи для надання невідкладної, зокрема домедичної допомоги особам, які постраждали, а також особам, які опинилися в ситуації, небезпечній для їхнього життя чи здоров'я. При виявленні фактів насильства на дільничного офіцера поліції та поліцейського офіцера громади покладається застосування не лише запобіжних, а й примусових заходів.

Крім того, дільничні офіцери поліції та поліцейські офіцери громади ставлять на превентивний (профілактичний) облік та в межах своєї компетенції проводять профілактичну роботу з особами, схильними до вчинення домашнього насильства (кривдниками).

Також до повноважень дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади віднесено підготовку матеріалів про анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх

власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, надсилання їх до уповноваженого підрозділу з контролю за обігом зброї та дозвільної системи з метою прийняття рішення щодо анулювання дозволів у порядку, визначеному законодавством, а також вилучення зброї та боєприпасів [8, с. 75].

Повноваження поліцейських ювенальної превенції, зокрема і щодо запобігання та протидії домашньому насильству, закріплені в наказі МВС України «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції» від 19 грудня 2017 року № 1044 [9].

Вжиття заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них, а також жорстокому поводженню з дітьми є одним із основних завдань підрозділів ювенальної превенції.

До основних повноважень підрозділів ювенальної превенції згідно наказу МВС України від 19.12.2017 № 1044 віднесено:

- інформування відповідних місцевих органів державної влади щодо батьків, інших законних представників, які не виконують обов'язки щодо виховання дітей, жорстоко з ними поводяться чи вчиняють стосовно дітей домашнє насильство;

- виявлення фактів вчинення домашнього насильства та своєчасне реагування на них.

Розділ V Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції присвячений особливостям організації роботи та здійснення заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству, вчиненому дітьми та стосовно них. Так, поліцейські підрозділи ЮП уживають заходів щодо запобігання та протидії домашньому насильству в межах Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». Повноваження поліцейських підрозділів ЮП у сфері запобігання та протидії домашньому насильству поширюються на випадки, коли особа, яка вчинила домашнє насильство, або особа, яка зазнала домашнього насильства чи стала свідком (очевидцем) такого насильства, не досягла 18-річного віку:

- виявляють факти домашнього насильства, вчиненого дітьми і стосовно дітей, та реагують на них в порядку, визначеному законодавством;

- приймають і розглядають заяви та повідомлення про факти домашнього насильства,

вчиненого дітьми та стосовно дітей, вживають заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам;

- виносять термінові заборонні приписи стосовно кривдників;

- вживають заходів щодо взяття на профілактичний облік та проведення профілактичної роботи з дітьми-кривдниками;

- здійснюють контроль за виконанням дітьми-кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії;

- інформують постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;

- взаємодіють з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, в порядку, визначеному законодавством;

- здійснюють повноваження у сфері запобігання та протидії домашньому насильству з урахуванням міжнародних стандартів реагування правоохоронних органів на випадки домашнього насильства та оцінки ризиків;

- проводять оцінку ризиків вчинення домашнього насильства у визначеному законодавством України порядку [9].

Також поліцейські ювенальної превенції здійснюють поліцейське піклування щодо дітей відповідно до законодавства України.

Крім того, з питань протидії домашньому насильству підрозділи ювенальної превенції взаємодіють з іншими уповноваженими органами та підрозділами Національної поліції України, органами державної влади й органами місцевого самоврядування, об'єднаними територіальними громадами, міжнародними та громадськими організаціями [8, с. 78].

Патрульна поліція та групи реагування патрульної поліції реагують на заяви та повідомлення про правопорушення або події, пов'язані з домашнім насильством, що надходять телефоном за скороченим номером екстреного виклику поліції «102», після прибуття на місце події шляхом встановлення особи, яка здійснила відповідний виклик, особи кривдника, ймовірних свідків події, інших обставин, важливих для прийняття рішення суб'єктом владних повноважень [8, с. 79].

За наявності в учиненому кривдником діянні ознак адміністративного правопорушення,

передбаченого статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, поліцейські патрульної поліції або груп реагування патрульної поліції складають протоколи про адміністративне правопорушення, які надалі з іншими матеріалами, що підтверджують факти учинення адміністративного правопорушення, передаються в територіальний підрозділ поліції для доопрацювання або місцевий суд для розгляду і прийняття рішення у справі.

Поліцейськими патрульної поліції та груп реагування патрульної поліції до кривдника також може застосовуватись винесення термінового заборонного припису на підставі оцінки ризиків.

У разі виявлення у вчиненому кривдником діянні ознак кримінального правопорушення, пов'язаного з домашнім насильством, на місце події поліцейськими патрульної поліції або груп реагування патрульної поліції викликається слідчо-оперативна група для подальшого реагування в межах компетенції [8, с. 79].

Особливості організації діяльності слідчих підрозділів Національної поліції України регламентовано Інструкцією, затвердженою наказом МВС України від 06 липня 2017 року № 570, підрозділів дізнання органів Національної поліції — наказом МВС України від 20 травня 2020 року № 405. [10].

Дані Інструкції не містять окремих положень щодо реагування на випадки домашнього насильства. Проте організація роботи слідчих підрозділів та підрозділів дізнання органів Національної поліції України передбачає ефективну участь слідчих та дізнавачів у захисті особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охороні прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження шляхом:

- здійснення розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення;
- внесення відповідних відомостей про їх вчинення до Єдиного реєстру досудових розслідувань;
- проведення всебічного, повного та неупередженого досудового розслідування кримінальних правопорушень у порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України;

- забезпечення реалізації в повному обсязі прав і законних інтересів усіх учасників кримінального провадження;

- ужиття своєчасних заходів для забезпечення відшкодування шкоди, завданої кримінальними правопорушеннями [10].

Якщо ви стали свідком або безпосередньо потрапили в ситуацію домашнього насильства, обов'язково звертайтеся до поліції за номером «102» або за телефоном Національної «гарячої лінії» з протидії домашньому насильству за номером 0 800 500 335 або коротким номером 116-123 (цілодобово та безкоштовно з мобільних телефонів) [11].

Також нагадуємо, що в Україні за телефонним номером 1547 цілодобово та безкоштовно діє «гаряча лінія» з протидії торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей [11].

Мобільні групи несуть службу цілодобово та виконують покладені на них обов'язки. Основною формою несення служби є реагування на заяви чи повідомлення про вчинення домашнього насильства на автотранспортних засобах. З урахуванням оперативної обстановки режим роботи мобільних груп може змінюватися з дотриманням вимог законодавства. Наряд мобільної групи включається до розрахунку сил і засобів чергової зміни, під час несення служби організаційно підпорядковуються оперативному черговому. Забороняється використовувати поліцейських мобільних груп для виконання завдань, що не входять до їхніх обов'язків. Поліцейські, які під час чергування не задіяні на виклики, можуть залучатися до проведення просвітницької роботи спільно із суб'єктами, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

На сайті МВС повідомлено, якщо ви стали свідком або безпосередньо потрапили в ситуацію домашнього насильства, обов'язково звертайтеся до поліції за номером «102» або за телефоном Національної «гарячої лінії» з протидії домашньому насильству за номером 0 800 500 335 або коротким номером 116-123 (цілодобово та безкоштовно з мобільних телефонів) [11].

Також нагадуємо, що в Україні за телефонним номером 1547 цілодобово та безкоштовно діє «гаряча лінія» з протидії

торгівлі людьми, запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей) [11].

Основні завдання мобільної групи реагування на факти вчинення домашнього насильства:

- своєчасне реагування на факти домашнього насильства;
- приймання від постраждалих, а також від інших осіб, у тому числі від суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання насильству, заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі;
- ужиття заходів для припинення домашнього насильства та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків;
- інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;
- винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників;
- взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- інформування підрозділів контролю за обігом зброї з метою анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством;
- складання протоколів про адміністративні правопорушення та здійснення у визначених законом випадках провадження у справах про адміністративні правопорушення;
- проведення профілактичної роботи з кривдниками та контроль за дотриманням вимог заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладенням на нього обов'язків.

Мобільні групи взаємодіють з іншими підрозділами Національної поліції, підприємствами, установами й організаціями всіх форм власності, іншими державними і громадськими організаціями, діяльність яких пов'язана із здійсненням заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [8, с. 83].

Основні права та обов'язки уповноважених підрозділів Національної поліції

у сфері запобігання та протидії домашньому насильству: 1) виявляти факти домашнього насильства та своєчасно реагувати на них;

2) приймати від постраждалих, а також від інших осіб, зокрема від суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері запобігання насильству, заяви та повідомлення про вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі;

3) уживати заходів для припинення домашнього насильства та надавати допомогу постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків;

4) інформувати постраждалих осіб про їхні права, заходи та соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;

5) виносити термінові заборонні приписи стосовно кривдників;

6) проводити профілактичну роботу з кривдниками;

7) взаємодіяти з іншими суб'єктами, які здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;

8) проникати до житла особи без вмотивованого рішення суду в невідкладних випадках, пов'язаних із припиненням вчинюваного акту домашнього насильства, у разі безпосередньої небезпеки для життя чи здоров'я постраждалої особи;

9) забезпечувати влаштування до притулку для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, за виключенням осіб: у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння; з ознаками гострих інфекційних і венеричних захворювань; із психічними захворюваннями у гострій стадії, хронічними психічними захворюваннями у стадії загострення, пограничними станами, що супроводжуються розладами поведінки, шкідливими для хворого й інших осіб; з інфекційними захворюваннями шкіри та волосся, хворими на туберкульоз; за інших обставин, що свідчать про безпосередню небезпеку постраждалої особи для себе або для інших осіб;

10) складати протоколи про адміністративні правопорушення відповідно до статті 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення [2].

Таким чином, можна сказати, що Національна поліція не є спеціально-уповноваженим суб'єктом системи запобігання

та протидії домашньому насильству, однак за своїм адміністративно-правовим становищем належить до цієї системи, виконуючи превентивну, правоохоронну та правозахисну функцію щодо запобігання та протидії домашнього насильства. Національна поліція як публічний орган влади реалізує спеціальні заходи щодо запобігання та протидії домашньому насильству, застосовуючи в разі потреби заходи адміністративного примусу щодо кривдників. На органи Національної поліції безпосередньо покладено обов'язок виявлення фактів домашнього насильства, з подальшим реагуванням на них. Важливим аспектом покращення діяльності органів Національної поліції є встановлення довіри з постраждалими сім'ями, які через страх осуду з боку суспільства бояться звертатися щодо фактів вчинення домашнього насильства. Органи Національної поліції також проводять профілактичну діяльність, спільно з громадськістю, щодо надання суспільству відповідної інформації про запобігання та протидію домашньому насильству [12, с. 141].

Водночас у нормативно-правовій базі, а саме: Законі України «Про Національну поліцію», постанові Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2019 року № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі», наказі Міністерства внутрішніх справ України від 1 серпня 2018 року № 654 «Про затвердження Порядку внесення уповноваженими підрозділами органів Національної поліції України термінового заборонного припису стосовно кривдника», наказі Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України від 13 березня 2019 року № 369/180 «Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства», – не вказано про конкретизацію повноважень кожного окремого підрозділу Національної поліції [13, с. 234].

Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25 лютого 2019 року № 124 «Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України» передбачає, що

взяття на профілактичний облік дитини-кривдника та проведення з нею профілактичної роботи в органах Національної поліції України здійснюють працівники підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України (п. 5 розділу I «Загальні положення») [14].

Аналізуючи адміністративно-правовий статус підрозділів Національної поліції України, П. С. Біленко вважає, що до таких підрозділів, які здійснюють запобігання та протидію домашньому насильству, належать Департамент превентивної діяльності Національної поліції України, Департамент патрульної поліції з його територіальними (відокремленими) підрозділами, підрозділи ювенальної превенції та служба дільничних офіцерів поліції [5, с. 158].

На думку О. В. Ковальнової, питання щодо переліку підрозділів поліції, уповноважених застосовувати спеціальні заходи з протидії домашньому насильству, потребують додаткового опрацювання. Якщо взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи передбачено завданнями підрозділів дільничних офіцерів поліції та ювенальної превенції, то питання винесення термінового заборонного припису стосовно кривдника залишається актуальним, передусім щодо підрозділів патрульної поліції, які переважно не мають спеціальних бланків, однак здійснюють реагування на випадки домашнього насильства й мають здійснювати оцінку ризиків, приймати за її результатами відповідні рішення [15].

Отже, у конкретизації переліку уповноважених підрозділів поліції як суб'єктів, що застосовують спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству, необхідно враховувати адміністративно-правовий статус підрозділів Національної поліції України та коло повноважень, що належать до їх компетенції [16, с. 99].

Оскільки уповноважені підрозділи поліції не є єдиними суб'єктами, до повноважень яких належить застосування спеціальних заходів з протидії домашньому насильству і компетенція яких не є вичерпною для реалізації останніх, вони взаємодіють з іншими суб'єктами, до компетенції яких також належить винесення спеціальних заходів з протидії домашньому насильству, зокрема судами [16, с. 99].

Завданнями взаємодії уповноважених суб'єктів у сфері протидії домашньому насильству, згідно з ч. 30 постанови Кабінету Міністрів України від 22 серпня 2018 року № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі», є такі:

- ефективне виявлення та узгоджене реагування на факти вчинення насильства, з огляду на результати оцінювання ризиків, що загрожують постраждалій особі, своєчасне взаємне інформування суб'єктів і направлення постраждалої особи до служб підтримки постраждалих осіб;

- взаємне інформування про факти насильства у випадках, передбачених законами України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», проводять не пізніше ніж за добу за допомогою телефонного зв'язку, електронної пошти з подальшим письмовим підтвердженням, а після запровадження Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства й насильства за ознакою статі – шляхом внесення інформації до нього;

- дієва допомога та захист постраждалих осіб, забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної насильством, з огляду на вік, стану здоров'я, стать, релігійні переконання, етнічне походження, спеціальні потреби таких осіб. Допомогу постраждалим особам надають за місцем звернення, вона не повинна залежати від факту звернення таких осіб до правоохоронних органів чи суду, їх участі в кримінальному, адміністративному або цивільному провадженні;

- належне розслідування фактів насильства, своєчасне та ефективне вжиття щодо кривдника спеціальних заходів у сфері протидії насильству та контроль за їх виконанням, притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності та зміна їх поведінки [17].

Частиною 1 ст. 27 Закону України Про запобігання та протидію домашньому насильству» («Взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи») визначено, що «уповноважений підрозділ органу Національної поліції України бере на профілактичний облік кривдника з

моменту виявлення факту вчинення ним домашнього насильства» [18].

Підставами для поставлення кривдника на профілактичний облік, згідно з ч. 2 Розділу II наказу Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України» від 25 лютого 2019 р. № 124 («Процедура взяття на профілактичний облік кривдника та зняття його з профілактичного обліку уповноваженим підрозділом поліції») є складений адміністративний протокол про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173-2 КУпАП, терміновий заборонний припис стосовно кривдника, винесений працівником уповноваженого підрозділу поліції, отримання уповноваженим підрозділом поліції в установленому законом порядку інформації про видачу судом обмежувального припису кривднику, рішення суду про накладення адміністративного стягнення за адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173-2 КУпАП, відкриття кримінального провадження стосовно кривдника у зв'язку з вчиненням ним домашнього насильства чи насильства за ознакою статі, повідомлення установи виконання покарань про звільнення від відбування покарання кривдника, засудженого за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі [19].

У п. 4 Розділу II цього наказу («Процедура взяття на профілактичний облік кривдника та зняття його з профілактичного обліку уповноваженим підрозділом поліції») зазначається, що рішення про поставлення кривдника на профілактичний облік приймає керівник територіального (відокремленого) уповноваженого підрозділу поліції за результатами розгляду матеріалів, які є підставою для поставлення кривдника на профілактичний облік [14]. Однак, згідно з нормами КУпАП, підвідомчість справ за ст. 173-2 КУпАП («Вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце свого тимчасового перебування») належить районним, районним у

місті, міським чи міськрайонним судам (суддям) (ст. 221 КУпАП) [19].

Як зазначають К.А. Гусева, І.А. Горбач-Кудря, складений адміністративний протокол про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 173-2 КУпАП, терміновий заборонний припис стосовно кривдника, винесений працівником уповноваженого підрозділу поліції, як підстави є недостатніми для поставлення особи на профілактичний облік за фактом вчинення домашнього насильства, оскільки встановлення складу адміністративного правопорушення за фактом домашнього насильства належить до компетенції суду. Так само, як і визнання особи кривдником або постраждалою особою від домашнього насильства [20, с. 376].

Ми погоджуємось з думкою К.А. Гусева, І.А. Горбач-Кудря і з огляду на викладене пропонуємо виключити з п. 2 Розділу II наказу Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України» від 25 лютого 2019 р. № 124 («Процедура взяття на профілактичний облік кривдника та зняття його з профілактичного обліку уповноваженим підрозділом поліції») ч. 1 та ч. 2: «Підставами для поставлення кривдника на профілактичний облік є:

- складений адміністративний протокол про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 173-2 КУпАП;

- терміновий заборонний припис стосовно кривдника, винесений працівником уповноваженого підрозділу поліції;

- отримання уповноваженим підрозділом поліції в установленому законом порядку інформації про видачу судом обмежувального припису кривднику;

- рішення суду про накладення адміністративного стягнення за адміністративне правопорушення, передбачене статтею 173-2 КУпАП;

- відкриття кримінального провадження стосовно кривдника у зв'язку з вчиненням ним домашнього насильства чи насильства за ознакою статі;

- повідомлення установи виконання покарань про звільнення від відбування покарання кривдника, засудженого за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі», – виклавши текст у такій редакції: *«Підставами для поставлення кривдника на профілактичний облік є:*

- отримання уповноваженим підрозділом поліції в установленому законом порядку інформації про видачу судом обмежувального припису кривднику;*

- рішення суду про накладення адміністративного стягнення за адміністративне правопорушення, передбачене статтею 173-2 КУпАП;*

- відкриття кримінального провадження стосовно кривдника у зв'язку з вчиненням ним домашнього насильства чи насильства за ознакою статі;*

- повідомлення установи виконання покарань про звільнення від відбування покарання кривдника, засудженого за вчинення домашнього насильства чи насильства за ознакою статі»* [20, с. 376].

Отже, механізм взаємодії уповноважених суб'єктів у сфері протидії домашньому насильству спрямований на забезпечення комплексного інтегрованого підходу до подолання насильства та сприяння реалізації прав осіб, постраждалих від домашнього насильства, насильству за ознакою статі шляхом запобігання насильству, ефективне реагування на факти насильства, надання допомоги та захисту постраждалим особам, забезпечення відшкодування заподіяної шкоди, належного розслідування фактів насильства та притягнення кривдників до передбаченої законом відповідальності [17].

Висновки. На підставі вище викладеного, можна підсумувати, що уповноважені підрозділи органів Національної поліції являються суб'єктами із здійснення запобігання та протидії домашньому насильству із притаманними виключно їм специфічними завданнями та обов'язками. Законами України «Про Національну поліцію» та «Про запобігання та протидію домашньому насильству» не уточнено, які саме уповноважені підрозділи органів Національної поліції виконують дані завдання та обов'язки.

Однак, спираючись на низку виконуваних співробітниками поліції завдань, з'ясовано, що такими являються: працівники патрульної поліції та поліцейські ГРПП та СРПП, співробітники мобільних груп з реагування на факти домашнього насильства, дільничні офіцери поліції та поліцейські офіцери громади, підрозділи ювенальної превенції. Також варто переглянути підстави взяття особи на профілактичний облік кривдника Національної поліції України, шляхом внесення змін до наказу Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України» від 25 лютого 2019 р. № 124.

Потребує також вдосконалення чи уточнення положень чинного законодавства в

частині повноважень суб'єктів проти дії домашньому насильству, зокрема що стосується повноважень та завдань окремих підрозділів Національної поліції (ДОП та ПОГ, патрульної поліції, підрозділів ювенальної превенції та інші), оскільки повноваження вказаних суб'єктів прописані в різних нормативно-правових актах, немає конкретизації повноважень щодо протидії та запобігання домашньому насильству кожного окремого підрозділу, а через неодноразові реорганізації та передачу повноважень механізм взаємодії не працює ефективно.

Список використаних джерел:

1. Jacquin Kr. Violence behavior. Encyclopædia Britannica: website. 2019. URL: <https://www.britannica.com/topic/violence>.
2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. Редакція від 11.04.2024. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.
3. Поліцейська діяльність: підручник / С. С. Вітвіцький, В. С. Тулінов, О. М. Мердова та ін.; за заг. ред. проф. С. С. Вітвіцького. Київ: ВД Дакор, 2021. 372 с.
4. Мінченко С.І., Дмитрашук О.С. Протидія злочинності: кримінально-правове, кримінологічне та криміналістичне забезпечення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. № 2. С. 106–111.
5. Біленко П. Уповноважені органи Національної поліції України як суб'єкти запобігання та протидії домашньому насильству. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 10. С. 157–161
6. Довгунь К.В. Адміністративно-правові засади діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2021. 202 с.
7. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад: Наказ МВС України від 28 липня 2017 р. № 650. (Із змінами і доповненнями, внесеними наказом МВС України від 18 травня 2022 року № 301). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>.
8. Роль і завдання поліції в місцевій системі запобігання та протидії домашньому насильству: посіб. / за заг. ред. А.Б. Благої. К.: 2023. 221 с.
9. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ МВС України 19.12.2017 р. № 1044. Редакція від 21.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>.
10. Про затвердження Положення про організацію діяльності підрозділів дізнання органів Національної поліції України: Наказ МВС України від 20 травня 2020 року № 405. Редакція від 06.02.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text>.
11. Мобільні групи реагування на факти вчинення домашнього насильства запрацювали ще в чотирьох містах Дніпропетровської області. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/mobilni-grupi->

reaguvannya-na-fakti-vcinennya-domasnyogo-nasilstva-zapracyuvali-shhe-v-cotiryox-mistax-dnipropetrovskoyi-oblasti.

12. Притолюк Н.М. Національна поліція як суб'єкт запобігання та протидії насильству в сім'ї. *Юридична наука*. № 7 (109)/2020. 137-143.
13. Гусева К. А., Горбач-Кудря І. А. Особливості кваліфікації психологічного домашнього насильства у практичній діяльності превентивних підрозділів Національної поліції України. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 1. С. 233–236.
14. Про затвердження Порядку взяття на профілактичний облік, проведення профілактичної роботи та зняття з профілактичного обліку кривдника уповноваженим підрозділом органу Національної поліції України: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 25 лют. 2019 р. № 124. Редакція від 31.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19#Text>.
15. Ковальова О. В. Особливості застосування поліцейськими спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству. *Новели законодавства про запобігання та протидію домашньому насильству*: матеріали Міжнар. круглого столу (Київ, 27 верес. 2019 р.). Київ, 2019. С. 86–89.
16. Горбач-Кудря І. А. Особливості протидії домашньому насильству в Україні: філософсько-методологічний аспект. *Filosofs 'kì ta metodologičnì problemi prava. Філософські та методологічні проблеми права*. 2022. № 1 (23). С. 94-105. doi: <https://doi.org/10.33270/01222302.94>.
17. Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі: постанова Кабінету Міністрів України від 22 серп. 2018 р. № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-п#Text>.
18. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07 грудня 2017 року № 2229-VIII. Редакція від 31.12.2023. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 5. Ст. 35.
19. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-X. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10> (дата звернення: 03.09.2024).
20. Гусева К.А., Горбач-Кудря І.А. Профілактичний облік кривдника у практичній діяльності уповноважених підрозділів Національної поліції України з профілактики домашнього насильства. *Часопис Київського університету права*. 2020/2. С. 374-378. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2020.71.

References:

1. Jacquin Kr. Violence behavior. Encyclopædia Britannica: website. 2019. URL: <https://www.britannica.com/topic/violence>.
2. Pro Natsionalnu politzii: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 r. № 580-VIII. Redaktsiia vid 11.04.2024. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2015. № 40-41. St. 379.
3. Politseiska diialnist: pidruchnyk / S. S. Vitvitskyi, V. S. Tulinov, O. M. Merdova ta in.; za zah. red. prof. S. S. Vitvitskoho. Kyiv: VD Dakor, 2021. 372 s.
4. Minchenko S.I., Dmytrashchuk O.S. Protydiia zlochynnosti: kryminalno-pravove, kryminolohichne ta kryminalistychnе zabezpechennia. *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. 2018. № 2. S. 106–111.
5. Bilenko P. Upovnovazheni orhany Natsionalnoi politsii Ukrainy yak subiekty zapobihannia ta protydii domashnomu nasylstvu. *Pidpryiemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2019. № 10. S. 157–161
6. Dovhun K.V. Administratyvno-pravovi zasady diialnosti sub'iektiv, shcho zdiisniuiut zakhody u sferi zapobihannia ta protydii domashnomu nasylstvu: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Kyiv, 2021. 202 s.
7. Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii diialnosti dilnychnykh ofitseriv politsii ta politseyskykh ofitseriv hromad: Nakaz MVS Ukrainy vid 28 lyupnia 2017 r. № 650. (Iz zminamy i dopovnenniamy, vnesenymy nakazom MVS Ukrainy vid 18 travnia 2022 roku № 301). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14>.
8. Rol i zavdannia politsii v mistsevii systemi zapobihannia ta protydii domashnomu nasylstvu: posib. / za zah. red. A.B. Blahoi. K.: 2023. 221 s.

9. Pro zatverdzhennia Instruktsii z orhanizatsii roboty pidrozdiliv yuvenalnoi preventsii Natsionalnoi politsii Ukrainy: Nakaz MVS Ukrainy 19.12.2017 r. № 1044. Redaktsiia vid 21.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18#Text>.
10. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro orhanizatsiiu diialnosti pidrozdiliv diznannia orhaniv Natsionalnoi politsii Ukrainy: Nakaz MVS Ukrainy vid 20 travnia 2020 roku № 405. Redaktsiia vid 06.02.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0491-20#Text>.
11. Mobilni hrupy reahuvannia na fakty vchynennia domashnoho nasylstva zapratsiuvaly shche v chotyrokht mistakh Dnipropetrovskoi oblasti. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/press-center/news/mobilni-grupi-reaguvannya-na-fakti-vcinennya-domashnyogo-nasilstva-zapracuyovali-shhe-v-cotiryox-mistax-dnipropetrovskoyi-oblasti>.
12. Prytoliuk N.M. Natsionalna politsiia yak sub'iekt zapobihannia ta protydii nasylstvu v sim'i. *Yurydychna nauka*. № 7 (109)/2020. 137-143.
13. Husieva K. A., Horbach-Kudria I. A. Osoblyvosti kvalifikatsii psykhologichnoho domashnoho nasylstva u praktychnii diialnosti preventyvnykh pidrozdiliv Natsionalnoi politsii Ukrainy. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. 2019. № 1. S. 233–236.
14. Pro zatverdzhennia Poriadku vziattia na profilaktychnyi oblik, provedennia profilaktychnoi roboty ta zniattia z profilaktychnoho obliku kryvdnyka upovnovazhenym pidrozdilom orhanu Natsionalnoi politsii Ukrainy: nakaz Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy vid 25 liut. 2019 r. № 124. Redaktsiia vid 31.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0270-19#Text>.
15. Kovalova O. V. Osoblyvosti zastosuvannia politseiskymy spetsialnykh zakhodiv shchodo protydii domashnomu nasylstvu. *Novely zakonodavstva pro zapobihannia ta protydiiu domashnomu nasylstvu: materialy Mizhnar. kruhloho stolu* (Kyiv, 27 veres. 2019 r.). Kyiv, 2019. S. 86–89.
16. Horbach-Kudria I. A. Osoblyvosti protydii domashnomu nasylstvu v Ukraini: filosofsko-metodolohichni aspekt. Filosofs 'ki ta metodologichni problemi prava. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava*. 2022. № 1 (23). S. 94-105. doi: <https://doi.org/10.33270/01222302.94>.
17. Pro zatverdzhennia Poriadku vzaiemodii subiektiv, shcho zdiisniuiut zakhody u sferi zapobihannia ta protydii domashnomu nasylstvu i nasylstvu za oznakoiu stati: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 22 serp. 2018 r. № 658. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/658-2018-p#Text>.
18. Pro zapobihannia ta protydiiu domashnomu nasylstvu: Zakon Ukrainy vid 07 hrudnia 2017 roku № 2229-VIII. Redaktsiia vid 31.12.2023. *Vidomosti Verkhovnoi Rady*. 2018. № 5. St. 35.
19. Kodeks Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia: Zakon Ukrainy vid 07.12.1984 r. № 8073-X. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10> (data zvernennia: 03.09.2024).
20. Husieva K.A., Horbach-Kudria I.A. Profilaktychnyi oblik kryvdnyka u praktychnii diialnosti upovnovazhenykh pidrozdiliv Natsionalnoi politsii Ukrainy z profilaktyky domashnoho nasylstva. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava*. 2020/2. S. 374-378. DOI: 10.36695/2219-5521.2.2020.71.